

Bibliográfiai kérdések az MTMT-ben: a Bibliográfiai Szakbizottság munkája

Dudás Anikó, PhD

(MTMT BSZ tag, PPKE)

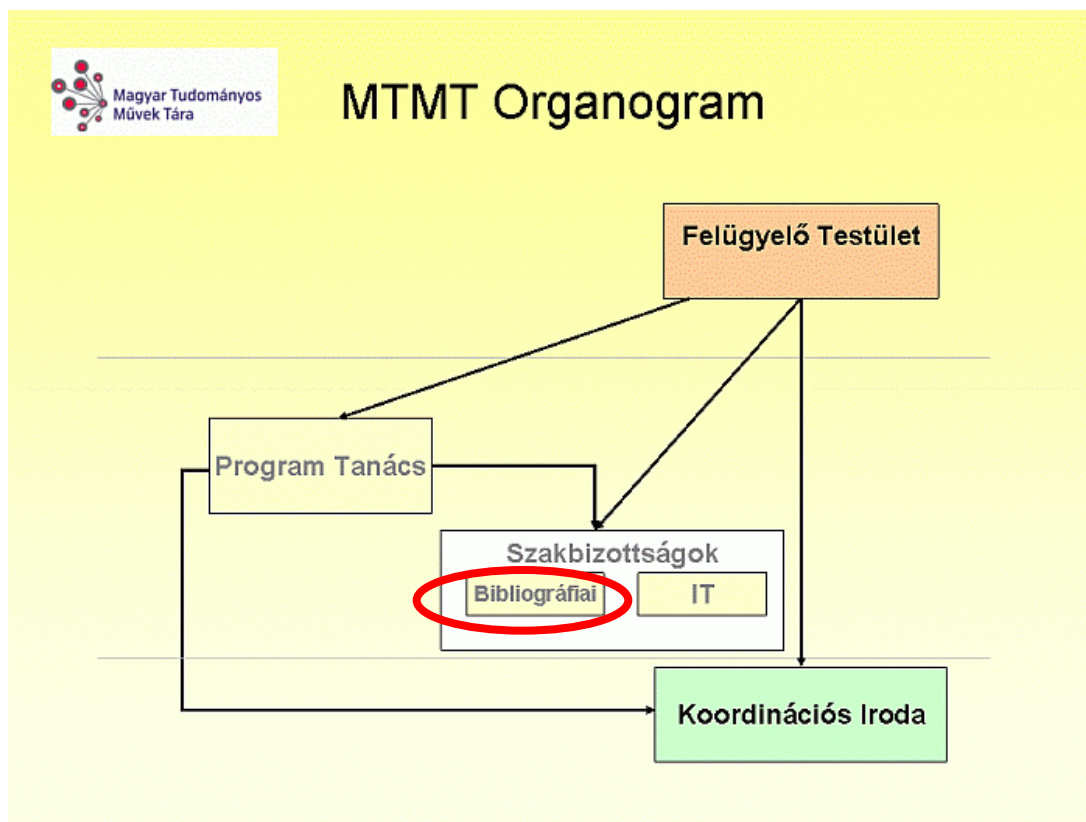
**Informatio Scientifica – Informatio Medicata (IX.), 2012. IX. 26-28.
Budapest**

Tartalom

---

1. A BSZ az MTMT szervezetében
2. A BSZ feladatai
3. A megvitatott jelentősebb témák, kérdések, eredmények
  - 3.1. Besorolási kérdések
  - 3.2. Szerzői szerepek
  - 3.3. Egyes összetettebb közleménytípusok
  - 3.4. Idézetek
  - 3.5. Hitelesítés
4. Újabb kérdések

A BSZ helye az MTMT szervezetében

Forrás: MTMT honlapja

- A FT elnöke:
dr. *Makara Gábor*
(az MTA rendes tagja)
- A PT elnöke:
dr. *Kilár Ferenc*
(Pécsi Egyetem, professzor)
- BSZ: elnök dr. *Vasas Livia*
(Semmelweis Egyetem,
könyvtár, főigazgató)
- A program 2012-ben a
Kutatásszervezési Intézettől
átkerült az MTA
Könyvtárához
Osztályvezető: *Seres József*

BSZ-információk

Budapesti Corvinus Egyetem
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Debreceni Egyetem
Dunaújvárosi Főiskola
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Kaposvári Egyetem
Károly Róbert Főiskola
Magyar Tudományos Akadémia és Kutatóintézetei (3 képviselő)
Miskolci Egyetem
Nyugat-magyarországi Egyetem
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pécsi Tudományegyetem
Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola
Semmelweis Egyetem
Széchenyi István Egyetem
Szegedi Tudományegyetem
Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola
Szent István Egyetem Gödöllő

- 2010 őszén kezdte meg effektíven a munkát
- jelenleg 18 intézmény képviselője
- alkalmanként, témától függően, külső szakértők, meghívottak

A BSZ feladata < Mi az MTMT?

- Az MTMT speciális nemzeti bibliográfia:
  - Országos
  - Multidiszciplináris
  - Elsősorban a tudományos kutatások és a felsőoktatási intézmények kötelékében dolgozók alkotásait rögzíti
  - Személyi bibliográfiákra épül
  - Hivatkozásokat is rögzít, tudományometriai alapadatokat szolgáltat
  - Közös adatrögzítéssel gyarapszik

Publikáció

Hivatkozás

Mi az MTMT? (folyt.)

- Alapegységei a bibliográfiai adatok
- Nincs precedense – csak részben:
  - Nemzetközi indexelő szolgáltatások
  - Intézményi, egyetemi publikációs adattárak – idézettséget általában nem rögzítenek
  - Néhány országban létezik nemzeti publikációs adattár – idézettség rögzítésére nem terjednek ki
- Itthoni előzmények: az MTA kutatóintézetei, KPA, BME – idézeteket is nyilvántartó adattárak

Adatok

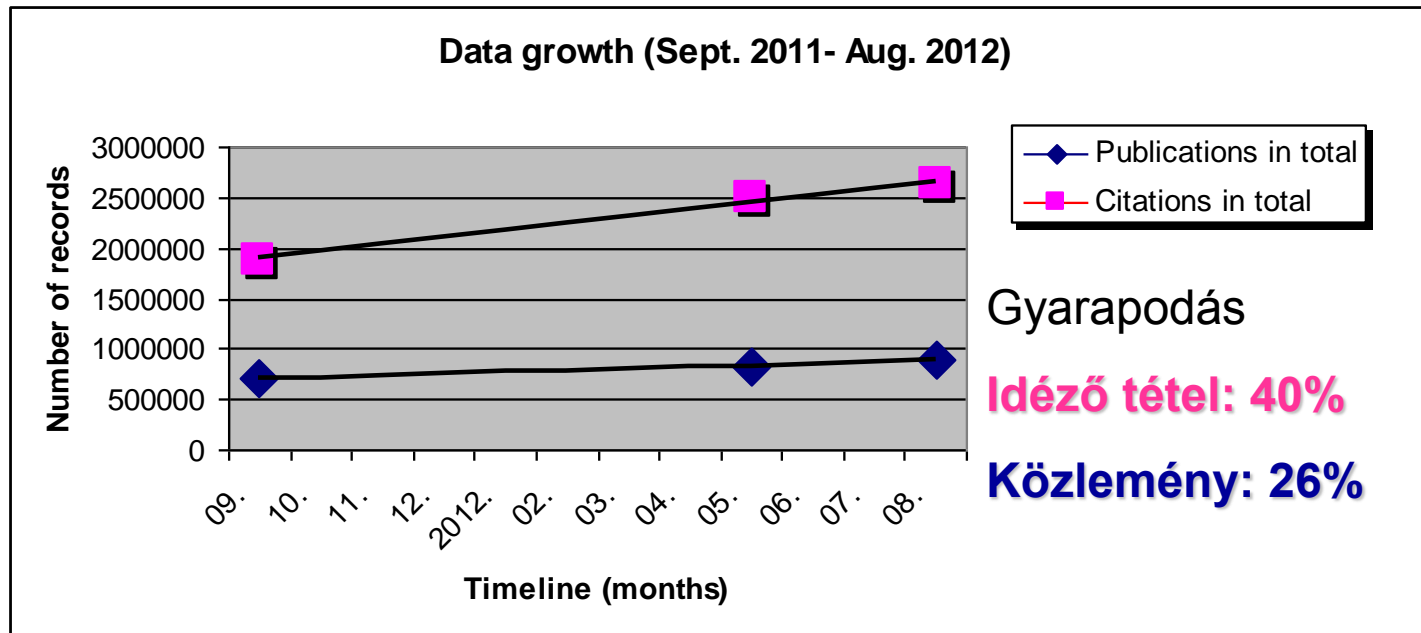
	2011. szept.	2012. aug.	
Regisztrált szerzők	12,700	29,687	134% növekedés
Intézmények	30	40	
Adatkezelők	500 (10 a közp. irod.)	1012 (10 a közp. irod.)	duplázódott

Rekordszám (2012. aug.)

Publikációs rekord		Idéző rekord	
Cikk	387,573	Függő	455,428
Könyv	96, 597	Független	2,076,772
Könyvrészlet	111,705	Nem jelölt	104,778
Oltalom	3,170		
Disszertáció	5,916		
Egyéb mű	70,497		
Összesen	833,504	Összesen	2,636,978

Gyarapodás

A BSZ feladatai

- Bibliográfiai szakmai szempontból tesz javaslatokat az adatkezelés mikéntjéről, módjáról
  - A szükséges adatelemekről
  - Egységes értelmezésükről
  - Elemzi, közelebbről megvizsgálja a felmerülő problémákat
  - Megfeleltet, egységesít
  - az MTMT számára javasolja a célnak megfelelő szakszerű és legoptimálisabb megoldásokat
- > A szakmai tapasztalatokra és az elméleti szempontokra is alapozva hozzájárul a fejlesztésekhez és a konzisztens működéshez

BSZ tevékenysége 2010-től

- **Ülések száma:**
  - 2010 – 2
  - 2011 – 3
  - 2012 – 4 (az októberi is)
- Kezdetben: működési-szervezési kérdések
- Ismerkedés a témakörrel
- Majd hamarosan az érdemi munka: témák felvetése, tárgyalása, döntések meghozása, állásfoglalások kialakítása

Az átfutási fázisok

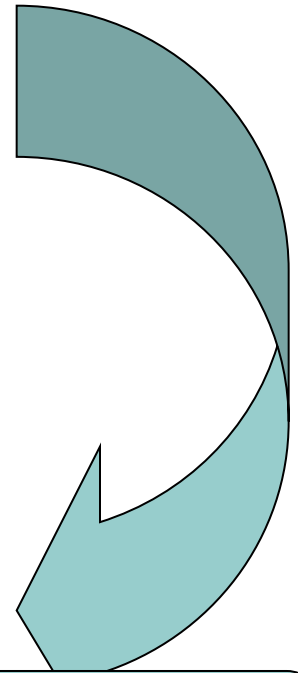
A kérdés, probléma;
témafelelős(ök) kijelölése

Munkaanyag (v1)

Megvitatás,
elfogadás
vagy
>>>>

Munkaanyag (v2)

Elfogadás/állásfoglalás,
továbbítás alkalmazásra

3. A jelentősebb témák, kérdések

3. 1. A közlemények besorolása

- Az előd-adatbázisok mindegyike saját szemléletű vagy szabadon megadható besorolásokat használt
- Egyesítéskor ezekből nagyon színes deskriptorállomány jött létre
- Feladat:
  - Ésszerűsíteni, rendszerezni
  - Áttekinthetővé tenni (összevonni, csökkenteni számukat)
  - Az előd-adatbázisokban kevésbé képviselt bölcsészeti- és társadalomtudományos területek igényeinek is eleget tenni

Besorolások

Mindössze három jellemző:

(a) **Jelleg**

- Tudományos
- Oktatási
- Ismeretterjesztő
- Közérdekű

(b) „**Főtípus**” – a felviteli adatlap választólistája

c) „**Altípus**” – az egyes műfajok, publikációfajták

The screenshot shows a form with several input fields. The 'Jelleg' field is selected, and its dropdown menu is open, showing the following options: 'Tudományos' (highlighted in blue), 'Nem besorolt jellegű', 'Ismeretterjesztő', 'Közérdekű', and 'Oktatási'. An arrow points from the text '(a) Jelleg' to the 'Jelleg' field. The form also includes fields for 'Besorolás:', 'Szerző(k):', 'Cím:', 'Alcím:', and 'Folyóirat:', each with a hint to click on the label.

Besorolás:		Jelleg:	Tudományos
Szerző(k):	<= kattintson a címére		
Cím:			
Alcím:			
Folyóirat:	<= kattintson a címére		

Szerkesztés - Korlátozás nélküli adatfelvitel

Folyóiratcikk
Könyvfejezet
Könyv
Egyéb konferenciaközlemény
Egyéb konferenciakötet
Oltalmi formák
Disszertáció
Egyéb

Folyóiratcikk

Felvitel

6. Duplumellenőrzés

„Főtípus” (dokumentumtípus)

Folyóiratcikk kézi bevitele (0)

A kötelezően kitöltendő mezőket vékony keret jelzi. Ha nem sikerül mentés után, miért nem tudtuk kitölteni. Ennek okát a programról lehet megkérdezni.

Besorolás:	
Szerző(k):	Szakcikk
Cím:	Összefoglaló cikk
Alcím:	Rövid közlemény
Folyóirat:	Esszé
Kötetszám:	Forráskiadás
Megjelenés éve:	Konferenciaközlemény
	Ismertetés
	Hozzászólás, helyreigazítás
	Műkritika
További adatok>>	Recenzió/kritika
	Jelentés
	Absztrakt
	Personalia, alkalmi megemlékezés
A programról	Publicisztika
	Bibliográfia, repertórium
	Nem besorolt
	Sokszerzős vagy csoportos szerzőségű közlemény

„Altípus” (műfaj)

Előzmények: 2009

Jellegek és besorolások

2009. május 22. 18:19

KPA Jellegek	BME-PA Jellegek	KOKI-IPBL Jellegek	SZBK Jellegek
Egyéb	Egyéb	egyéb	
Ismeretterjesztő	Ismeretterjesztő	ismeretterjesztő	
		kongresszusi kiadvány	
		módszertani	
			<u>népszerűsítő</u>
		oktatási, szak-	
	Szakmapolitikai		
	Szépirodalmi		
			tankönyv
	Társadalompolitikai		
Tudományos	Tudományos	tudományos	tudományos
		tudományos impakt faktoros	

KPA – Köztisztviselési publikációs adattár

BME-PA – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Publikációs adatbázis

KOKI-IPBL – MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet

SZBK – MTA Szegedi Biológiai Központ

Besorolások (folyt.)

- az ideiglenes bizottság kiinduló táblázata: kb. 330 deszkriptor
- Most: kb. 90 deszkriptoros a táblázat
- Jelentősebb átalakítás: konferenciaközlemények
- A fejlesztések során a megfelelő kifejezések kiválasztását segíteni fogja a szinonimák megjelenítése és a buboréksúgók.
- Megkezdődött az MTMT-be való beültetés, alkalmazás, átrendezés
  - Részben csoportos művelettel, részben egyedi ellenőrzéssel

A szakpublikációk mellett: alkotások

- Alkotások
  - jelleg szerint: művészeti és műszaki
  - Típusaik:
    - Tárgy
    - Kép
    - Tér
    - Zene
    - Irodalom
    - Előadóművészet
    - Számítógépes program
    - Adatbázis

Deszkriptorok, meghatározások

vezér-kifejezés	angol megfelelő	további ide értett (szinonimák)	angol szinonimák	meghatározás, magyarázat
Rövid közlemény	Note, Research letter	Rövid cikk, Levél (minősített)	Short communication	...

„Rövid közlemény (IF)...

Eredeti, kis terjedelmű, egy-egy szűkebb részletet, problémát megragadó és taglaló tudományos közlemény, szakcikk. Egyes folyóiratokban „Note” megjelöléssel szerepel. Ide tartozik a „Letter” megjelölésű cikk is – amely egy-egy szakcikk tudományos tartalmát kiegészítő, vagy azt cáfoló közlemény vagy kis terjedelmű szakcikk –, amennyiben megkaphatja a folyóirat IF-át. A szerkesztőséghez, illetve más szerzőkhöz írt „Letter” a Hozzászólás/Helyreigazításhoz sorolandó be (nem kap IF-t).”

Definiálás: (a) egységes értelmezés; (b) segít eldönteni, hová illeszkedjen egy speciálisab dokumentumtípus (pl. cserélhető lapos kiadvány; monográfia)

3.2. Szerzői szerepek

- Az eddigi két lehetőség (Szerző; Szerkesztő) bővül
- Elsősorban a bölcsészeti területek változatosabb szerzőségi, közreműködési státuszát lehet majd regisztrálni (kiváltja a „Szerzőségi közlés” funkcióját)
  - Kritikai kiadás készítője
  - Forráskiadás készítője
  - Szöveggondozó
  - Fordító

3.3. Egyes összetettebb közleménytípusok

- Levél/Letter/Correspondance
  - A minősíthető (IF), kiegészítést vagy cáfolást tartalmazó hozzászólás, amely szakcikként van megírva (IF-ot kap)
  - megkülönböztetése a szerkesztőséghez vagy szerzőkhöz intézett hozzászólásoktól (nem kap IF-ot)
  - Vizsgálat alá került: folyóiratcím-szinten be lehetne-e állítani az automatikus minősítést?
  - Eredmény: csak a *Nature* és a *Nature Publishing Group* folyóiratai esetében

Multicentrikus, csoportos, sokszerzős

- **Multicentrikus, csoportos, sokszerzős** tanulmányok kezelése
- A TT egyes ágazataiban – több ezer szerzővel jelölt cikkek – ezek szerzőinek, illetve a csoportok nevének és tagjainak nyilvántása;
- A sokszerzős idézetek kezelése

Multicentrikus, csoportos, sokszerzős

- Új besorolási elem bevezetése Folyóiratban megjelenő közlemények típusaként
- Valamennyi szerző regisztrálásra kerül
- Az MTMT-s szerzők kapcsolódnak a törzsadatokhoz
- A megjelenítésben csak az első szerző és az MTMT-szerzők

Folyóiratcikk[?] kézi bevitele (0)

A kötelezően kitöltendő mezőket vékony keret jelzi. Ha nem adni mentés után, miért nem tudtuk kitölteni. Ennek

Besorolás:	
Szerző(k):	
Cím:	
Alcím:	
Folyóirat:	
Kötetszám:	
Megjelenés éve:	
További adatok>>	
A programról	

- Szakkikk
- Összefoglaló cikk
- Rövid közlemény
- Esszé
- Forráskiadás
- Konferenciaközlemény
- Ismertetés
- Hozzászólás, helyreigazítás
- Műkritika
- Recenzió/kritika
- Jelentés
- Absztrakt
- Personalialia, alkalmi megemlékezés
- Publicisztika
- Bibliográfia, repertórium
- Nem besorolt
- Sokszerzős vagy csoportos szerzőségű közlemény**

3.4. Idézetek

- Mi számít idézetnek?
  - (a) A rendszeres bibliográfiákban megjelenő tételek? – **Nem**
  - (b) Hol van az alsó határ, amit érdemes rögzíteni (egyres MTA osztályoknál: ajánlott irodalomjegyzékben szereplő tétel)
  - (c) Ha a szerző életművét méltatják? – nem vehető műre történt hivatkozásnak, a személyi bibliográfiában viszont helye lehet – **megfelelő módon**

Többszörös hivatkozások

- Tisztázni kellett: mit jelent az „idézet”, „idéző tétel” az MTMT-ben? (**idéző mű**)
- Egyes ágazatokban szöveghelyenként kérik be és számlálják a hivatkozásokat (pl. történelemtudomány, művelődéstörténet)
- Az ily módon rögzített hivatkozások a mű (publikáció) alapú számlálás szempontjából többszörös hivatkozások (idézetek)
- Az MTMT-ben a sztenderd bibliometriai mértékegység érvényesül: **művenkénti** (publikációnkénti) **hivatkozás-nyilvántartás**
- Eredmény: állásfoglalás megfogalmazása (MTMT portálon)

Szöveghelyenkénti rögzítés – többszörös hivatkozás

Nem szabványos!

- 4 *Szatlóczki Gábor*
A rezi vár históriája: A rezi váruradalom története
Rezi: Rezi Község Önkormányzata, 2000. 94 p.
38 p.
Könyv [11289268] (2011-03-08 11:02:47) {Őze Sándor (Művelődéstörténet)}
jövőhagyva [Admin láttamozta]
- 5 *Szatlóczki Gábor*
A rezi vár históriája: A rezi váruradalom története
Rezi: Rezi Község Önkormányzata, 2000. 94 p.
47 p.
Könyv [11289270] (2011-03-08 11:03:31) {Őze Sándor (Művelődéstörténet)}
jövőhagyva [Admin láttamozta]
- 6 *Szatlóczki Gábor*
A rezi vár históriája: A rezi váruradalom története
Rezi: Rezi Község Önkormányzata, 2000. 94 p.
49 p.
Könyv [11289271] (2011-03-08 11:04:09) {Őze Sándor (Művelődéstörténet)}
jövőhagyva [Admin láttamozta]
- 7 *Szatlóczki Gábor*
A rezi vár históriája: A rezi váruradalom története
Rezi: Rezi Község Önkormányzata, 2000. 94 p.
53-61 p.
Könyv [11289294] (2011-03-08 11:05:14) {Őze Sándor (Művelődéstörténet)}
jövőhagyva [Admin láttamozta]
- 8 *Szatlóczki Gábor*
A rezi vár históriája.: A rezi váruradalom története
Rezi: Rezi Község Önkormányzata, 2000. 94 p.
37 p.
Könyv [11289256] (2011-03-08 11:01:38) {Őze Sándor (Művelődéstörténet)}

Közlemény és hivatkozó mű, a szöveghelyek felsorolásával

Szabványos

67. Hegedűs Attila
Hegedűs Attila (Magyar nyelvészet)
PPKE/BTK/MNyIrodI/Magyar Nyelvészeti Tanszék
Mi a tulajdonnév? [1.]
NÉVTANI ÉRTESÍTŐ (ISSN: 0139-2190) 19: pp. 5-8. (1997)

Független idéző: 25 Összesen: 25

- 1 *Hajdú Mihály*
A tulajdonnév meghatározása
NÉVTANI ÉRTESÍTŐ 20: 5-12 (1998)
Hivatkozás: 5, 6, 7, 8, 9.

3.4. A hitelesítés kérdései

- Egyik fő célkitűzés:”a hazai tudományos kutatás hiteles nyilvántartását és bemutatását kell megvalósítani”
- Fontos a hitelesség biztosítása: a munkafolyamat rögzítése és leírása, amely, ha betartják, garantálja az adatok hitelességét
- Az ehhez kapcsolódó kérdések:
- Kifejezések pontosítása, módosítása, a kezelőfelület egyértelműbbé tétele, a forrásadatok követhetősége
- Többek között
  - A műveletek egységes értelmezése: jóváhagyás/láttamozás = formai ellenőrzés, pl. megfelelő mezőbe kerültek-e az adatok
  - Hitelesítés = az adatok tartalmi ellenőrzése (a műnek megfelelő leírás, referencia-adatbázisok révén történő validálás)

A validálás forrásai

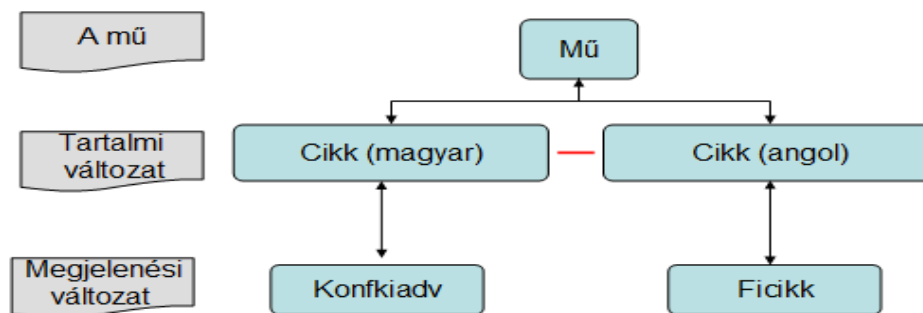

- Példány – eredeti vagy (e)másolat alapján (autopszia)
- E-példányra való hivatkozás (URL, DOI)
- Hitelesnek tekinthető külső forrásbázisok (azonosító rögzítése)
- Szükséges: a hitelesítésre használható adatbázisok körének meghatározása
- Minősített repozitóriumok köre
- Az idézők validálása: a fentiekkel megegyezők, külön ellenőrzés esetén válogatva vagy szűrőpróbaszerűen

4. Az újabb kérdésekből

- Kapcsolt dokumentumok
  - A több kiadásban, több változatban publikált közlemények kezelése – a publikációk életciklusának követése
- Oltalmi formák
- Transzliterációval kapcsolatos irányelvek

Az adatelemek szintenkénti kezelése és összekapcsolása

Összefoglalva

- A BSZ az elmúlt két év alatt tartalmas és sokoldalú munkát végzett
- A tagok egyéni és szakmai elkötelezettséggel vállalták a kérdések elmélyült megvilágítását és megoldását, olykor jelentős időt és figyelmet áldozva erre
- Összetett kérdésekkel foglalkozott
- Eredményei fokozatosan érezhetővé válnak a rendszer működésében, s azon kívül is: a tudományos értékelési szemléletek közeledésében, megfeleltetésében.